

БЕОГРАДСКА ФИЛХАРМОНИЈА

СЕЗОНА 1952/53

ДРУГИ КОНЦЕРТ У ПРЕПЛАТИ

КОЛАРЧЕВ НАРОДНИ УНИВЕРЗИТЕТ

СИМФОНИСКИ КОНЦЕРТ

ДИРИГЕНТ
ЖИВОЈИН ЗДРАВЊОВИЋ

СОЛИСТА
МАРИЈА МИХАИЛОВИЋ
(ВИОЛИНА)

Уторак, 4 новембар 1952 год.

Почетак у 20 часова

„Дим. Туцовић“, Београд

ПРОГРАМ

Л. В. БЕТОВЕН: Трета симфонија — „Ероика“,
Es-dur oñ. 55

Allegro con brio

Marcia funebre — Adagio assai

Scherzo — Allegro vivace

Finale — Allegro molto

О Д М О Р

П. КОЊОВИЋ: Јадрански кајричио,
концерти за виолину и оркестар

Con motto — Allegro vivace

Canzonetta (Песма нашег мора)

Andantino piu con motto

Allegro appassionato e robusto

(Прво јавно извођење)

Б. СМЕТАНА: Увертира за оперу „Продана
невесна“

Лудвиг ван Бетовен: Трећа симфонија — „Ероика“, Es-dur, op. 55.

Између Бетовенове Друге симфоније, завршене 1802 године и Треће симфоније („Ероика“) компоноване 1804 године, постоји у духовној и стилској погледу огромна разлика. Нема у историји музике још један пример за овакав чудни, елементарно-револуционарни развојни скок у оквиру стварања једне уметничке личности. Колико смо удаљени од садржине, стила и духа Хајдновог и Моцартовог симфонизма. Музика постаје носилац поетске идеје, интимна исповест композитора. Сав у великим идејама и узвишеним идеалима француске револуције, инспирисан личношћу Бонапарте, али дубоко разочаран када се он прогласио за императора, Бетовен посвећује своју Трећу симфонију „успомени једног хероја“. Не треба у њој тражити неки програм: претставу реалне борбе или опис једне Наполеонове битке. Ништа није удаљеније од Бетовенове музике него описивање спољних догађаја. Хероика његове Треће симфоније дата је као осећање, као поетска идеја и остварена чисто музичким средствима. Човек се супротстављава силама судбине; његова борба, падање, сумња, дизање и победа чине осећајни и садржајни подтекст Бетовенове Треће симфоније, дат са великом драмском снагом и осећајном дубином. Композитор не стоји иза свога уметничког дела, већ живи у свакоме тону, који се исповеда за њега.

Иза узбудљиве и драматичне титанске борбе *првог става*, Allegro con brio, сонатни облик са јако проширеним спроводним делом), следује узвишено-потресни бол посмртног марша (*други став*, Adagio assai, троделна форма), који се по дубини израза може поредити само са погребном музиком из Вагнеровог „Сумрака богова“. Тајанствено-демонски *скерцо*, (Allegro molto), са смелим и одважним звуком хорни у трију и *финале* (Allegro molto), необични спој сонатног облика и циклуса варијација, у коме савршенство форме иде упоредо са поетском снагом, стоје у погледу односа штимунга у унутрашњој вези са трагичним патосом првог става.

Петар Коњовић: Јадрански капричио — концерт за виолину и оркестар

Најдоследнији присталица идеологије музичког национализма Стевана Мокрањца, *Петар Коњовић* (1882) највећи део своје стваралачке делатности посветио је опери. Од романтичне опере „Ми-

лошева женидба“, која је сва у превирању и тражењу правог израза, преко опере „Кнез од Зете“ на текст „Максима Црнојевића“ Лазе Костића, која је постављена на контраст између широког латинског еклектизма у венецијанским сценама и сугестивног музичког национализма у црногорским сценама, до „Коштане“, која својом префињеном стилизацијом „севдаха“ и „жала за младос“ значи не само највећи домет Коњовићевог стварања, већ и врхунац досадашњег развоја српске опере, та линија модерног музичког национализма развија се до потпуне сталожености и дефинитивног остварења. Последње музичко-сценско дело Петра Коњовића, народна опера „Сељаци“, инспирисана „Ћидом“ Јанка Веселиновића, претставља крајњу консеквенцу остваривања опере претежно мелодиским речитативом, грађеним на бази стилизације мелодиских флексија говорене речи. Досадашње стварање Петра Коњовића допуњују: већи број хорова, две збирке песама, „Лирика“ и „Моја земља“, у којој су обрађене народне мелодије из свих наших крајева, збирке која има значај естетике и филозофије наше народне мелодике, два гудачка квартета, „Јадрански капричио“ — концерт за виолину и оркестар, соната за виолину и клавира, симфониске варијације на тему „Пушчи ме“ из Мокрањчеве *X* руковети, у којима је тражио пут како са на основу елемената примитивне народне музике ствара органско ткиво које улази у велика дела музичке уметности, симфониска поема „Макар Чудра“, по причи Максима Горког итд.

Скициран још 1920 године, „Јадрански капричио“ изведен је, у својој првобитној концепцији, пред рат на Београдском радију у интерпретацији Марије Михаиловић. Затим је прерађен, делимично из основа, што се нарочито односи на трећи став, и сада се изводи у својој дефинитивној редакцији. Музичке теме инспирисане су народним мотивима са Приморја, углавном оним које је Мокрањац обрадио у својим „Приморским напевима“, али се нигде народни мотив дословно не цитира већ служи само као основа за слободно варирање. У инструментацији спроведен је принцип самосталног третирања музичких инструмената, водећи рачуна о виолини, која је, као солистички инструмент, главни фактор у слободном развијању форме инструменталног концерта и главни носилац музичког израза.

Први став почиње живахним и покретљивим уводом (*Sop motto*) рађеним на основу песме „Попухнул је тихи ветар“, па се затим развија слободно концепован сонатни облик (*Allegro vivace*) на бази музичке тематике која проистиче из песме „Зибала Јана“.

Други сџав (Sanzonetta — Песма нашег мора — Andantino più con motto — облик троделне песме), широко и топло распеван, инспирисан је песмом „Врбнице над морем“.

Трећи сџав (Allegro appassionato e robusto — модифициран сонатни облик са каденцом виолине) грађен је на контрасту двеју тема, које су слободно вариране из песама „Мајка Мару преко мора звала“ и „Возила се по мору галија“.

Беджих Сметана : Увертира за оперу „Продана невеста“.

Беджих Сметана (1824—1884) није само иницијатор чешког музичког национализма, творац чешке модерне музике, композитор који је свој стил изградио на синтези Листове музичко - програмске естетике и чешке народне музике, Сметана је и један симбол. Бард славне чешке прошлости, глорификатор чешког села, песник чешког пејсажа и визионар лепше и боље будућности чешког народа, Сметана је постао симбол чешког национализма и патриотизма, синтеза најинтимнијих, најплеменитијих и најлеших осећања и хтења чешког народа. Пред величином тога симбола, пред том моћном национално-музичком синтезом, пред величанственом звучном лепотом, у којој се мисаоност, логика и монументалност конструкције једног музичког архитекте спајају са словенском распеваношћу, лирском нежношћу и страсним замахом поетских идеја, остају задивљени сви који слушају Сметанино велико и значајно музичко дело.

Мајсторско оркестарско дело, увертира за оперу „Продана невеста“ мање нас придобија идејом коју изражава (главна тема увертире је у ствари тема продаје невесте из финала другог чина опере), а више нас носи изванредном живошћу свога ритма, која нам не допушта да размишљамо, већ да се инстинктивно предамо дражима ове бескрајно ведре, веселе и оптимистичке музике.

